

Cirkulär kraftsamling i Östergötland och Örebro län

Sammanfattning

Region Östergötland ansöker om 8 procent av projektets bokförda kostnader, dock högst 1 920 000 kronor för projekt Cirkulär kraftsamling i Östergötland och Örebro län under perioden 2023-09-01 – 2027-08-31.

Projektet ska stärka företag i att implementera olika typer av cirkulära lösningar som innebära att de blir mer hållbara, mer lönsamma och mer resilienta mot omvärldsförändringar. Utmaningarna finns inom klimatförändringarna, men också de geopolitiska strömmar som innebär olika typer av osäkerheter för företag, inte minst vad gäller leveranser av komponenter och insatsmaterial. Målgruppen är primärt företag som har en verksamhet som genererar restströmmar¹, eller där andra företags restströmmar skulle kunna utgöra en insatsvara i den egna verksamheten. Målgruppen är också företag som vill byta ut en idag ohållbar komponent mot en hållbar dito, exempelvis med bas i bioråvara. Arbetsättet kommer bland annat att bestå av olika typer av kunskapshöjande insatser samt nätverksfrämjande aktiviteter. Den förändring som detta ska bidra till är att företagen genomför omställningsarbete i sina verksamheter, med utgångspunkt från den kunskap och de verktyg som projektet genererar.

Skäl för det föreslagna beslutet

Projektet genomförs enligt den regionala utvecklingsstrategins prioriterade område Konsumtion och försörjning och bidrar till att nå målet om begränsad klimatpåverkan.

Finansiering söks också från Program för Europeiska regionala utvecklingsfonden för Östra Mellansverige 2021-2027, (ERUF).

Nämnden för regional tillväxt har fattat beslut om inriktning för finansiering för det statliga anslaget 1:1 regionala tillväxtåtgärder (2021-04-07 § 26). Projektet bedöms ligga i linje med den prioriterade inriktningen ” Projekt som bidrar till att skapa en

¹ Restströmmar kan innefatta materialflöden, vatten, restvärme, koldioxid etc. Alla resursflöden som den egna verksamheten inte längre har någon nytta eller användning av och därmed kan komma en annan verksamhet till del. Projektet vänder sig både till företag som genererar restströmmar samt företag som kan använda restströmmar för att få till flera symbioser och en ökad resurseffektivitet

långsiktig och hållbar omställning av Örebro län.” Inom ramen för beslutade inriktningar är också medfinansiering till EU prioriterat.

Bakgrund

Under de senaste fem decennierna har världens befolkning fördubblats, materialutvinningen tredubblats och bruttonationalprodukten fyrdubblats. Utvinning och bearbetning av naturresurser har ökat kraftigt under de senaste två decennierna, vilket nu är orsak till mer än 90 procent av förlusten av biologisk mångfald och vattenbrist, samt ungefär 50 procent av vår klimatpåverkan globalt sett.

Vad gäller klimatförändringarna så är det allt mer uppenbart att utmaningarna finns här och nu med torka och hetta i Europa och kraftiga översvämningar i Asien, vilket inte minst skapar akuta problem kopplat till den globala livsmedelsförsörjningen men också medför utmaningar för energiproduktionen i Europa.

Det är också en turbulent tid där man förutom klimatförändringar också behöver hantera geopolitik och störningar i globala leveranskedjor. Detta är något som bland annat medfört inflation och inte minst skenande kostnader för energi. Vad gäller just energi så har Handelskammaren gjort en undersökning bland sina medlemmar och konstaterar att de konkurser många trodde skulle ske på grund av pandemin i stället kan komma som ett resultat av kraftigt höjda energipriser. Dessa riskerar att medföra att elintensiva, mindre verksamheter, som exempelvis restauranger och verkstäder slås ut. Med ökat antal konkurser ökar kostnaderna för samhället samtidigt som skatteintäkterna minskar. Detta medför då att den gemensamma välfärden ställs inför stora utmaningar. En dellösning till alla de utmaningar som beskrivs ovan är cirkulär ekonomi, då det är ett bra tillfälle att bygga nya cirkulära system nu när höga energipriser gör jungfruliga material dyrare. Europas importberoende av flera råvaror gör det också mer angeläget att återvinna material istället för att importera. Sveriges ekonomi har idag en låg andel som är cirkulär med endast 3,4 procent av cirkulära materialflöden vilket kan jämföras med 8,6 procent för hela världen.

I den cirkulära ekonomin används så lite jungfruligt material som möjligt. Med jungfrulig råvara menas att råvaran har utvunnits genom uttag av nya resurser. Det man vill i den cirkulära ekonomin är att använda mer återvunnet materiel. Viktiga delar i arbetet är minskad andel jungfruligt material, giftfria materialflöden, hållbar design, smart tillverkning och återvinning eller återanvändning av materiel. Alltså är cirkulär ekonomi ett vitt begrepp och detta projekt kommer inte att omfatta alla dess olika delar.

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

Fokus kommer att vara de områden där länen har en komparativ fördel och där det finns potential för regional utveckling i Östergötland och Örebro län. Detta innefattar bland annat områden såsom industriell och urban symbios, bioekonomi inom industri och gröna näringar, materialutveckling och materialproduktion. Det är potential inom dessa områden som ligger till grund för de arbetspaket och aktiviteter som presenteras i efterföljande avsnitt.

Projektets målgrupper består dels av små och medelstora företag, dels av stödstrukturer med inriktning (grön) affärsutveckling i små och medelstora företag.

Övergripande mål

Genom att implementerat cirkulära affärsmodeller får företagen ökad lönsamhet och konkurrenskraft i bolagen, en minskad förbrukning av resurser och energi samt minskade utsläpp av växthusgaser.

Projektmål

Ökad kunskap och användning/implementering av cirkulära affärsmodeller.

Aktiviteter

Direkta insatser gentemot företag sker i arbetspaket 1 och gentemot stödstrukturerna i arbetspaket 2. Inkluderingen av båda dessa målgrupper kommer att ske i mångt och mycket på samma sätt. Insatser för att uppnå förändring kommer att bestå av förmedling av inspiration, information, nätverk, kunskap, expertstöd, exjobb etc.

<p>1 Utveckling av resurseffektiva företag</p>	<p>Detta arbetspaket har som syfte att stödja miljövänliga produktionsprocesser och resurseffektivitet i små och medelstora företag. Detta genom att få fler företag att anamma cirkulära affärsmodeller, utveckla resurssamverkan och att i högre grad nyttja bioekonomins möjligheter.</p>
<p>1.1 - Utveckling av en mer cirkulär, biobaserad och resurseffektiv materialproduktion och materialanvändning i företag</p>	<p>Aktiviteten ska bland annat samla relevanta aktörer som agerar inom fältet återvinning och återbruk av material och även på sikt en hållbar och cirkulär materialproduktion och utveckling. Detta är främst för att få en överblick kring vilka aktörer som finns, vilket område som de jobbar</p>

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

	med som är relevant för aktiviteten i sin helhet, hur de kan vara potentiella samarbetspartner och lösningsägare för aktuella case i projektet.
1.2 - Utveckling av produkter och material med utgångspunkt från cirkulär ekonomi	Aktiviteten ska bland annat att stödja SMF med att utveckla produkter, tjänster och material utifrån bioråvara och/eller underutnyttjande restflöden eller att stödja dem som mottagare av restflöden som kan uppstå i större privata eller kommunala bolag. Konkreta insatser kan handla om att: Identifiera SMF med underutnyttjade restflöden, informera om potentialen i nyttja dessa i framtagandet av nya produkter och material, genomföra stödaktiviteter, exempelvis genom expertstöd, så att en implementering av åtgärder sker i bolagen, mäklande av rest- och biflöden från stora privata och offentliga bolag till SMF för vidare nyttiggörande.
2 - Kapacitets- och strukturförstärkning inom stödsystem och offentlig sektor	Insatserna gentemot företag behöver kompletteras med åtgärder gentemot stödstrukturer och offentlig sektor. Orsakerna till detta är bland annat att säkra en långsiktighet, dvs. att det ska finnas organisationer och strukturer som kan förvalta projektets resultat. En annan orsak är att arbetspaket 1 fokuserar på utbudet var gäller produkter och material med cirkulärt och/eller biobaserat ursprung. En marknad består dock också av en efterfrågan. Offentlig upphandling uppgår till mer än 800 miljarder kronor varje år och här har offentliga aktörer ett verktyg till förfogande som kan bidra till en reell omställning.
2.1 - Utveckling av en samverkansplattform inom bioekonomi	Viktiga insatser i projektet kommer att bli: Kartläggning av aktörer i värdekedjorna; initiera sektorsövergripande möten med relevanta aktörer; identifiera styrkor och brister som kan ligga till grund för utvecklingsinsatser; initiering, facilitering och genomförande av

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

	<p>utvecklingsinsatser utifrån identifierade behov samt spridning av kunskap och best practice i nätverket.</p> <p>Värdekedjan beskriver de aktiviteter som sker i ett företag som skapar värde. Allt från utformning, produktion, distribution.</p>
2.2 - Utveckling av regionala resurscentrum kring industriell och urban symbios	<p>Utveckla och testa en metodik för att främja industriell samverkan mellan företag (särskilt fokus på investering och etablering), utveckla regionala kunskapsnoder kring industriell och urban symbios (med utgångspunkt från Händelö Eco Industrial Park och Regenergy Frövi) och genomförande av kapacitetshöjande insatser gentemot stödsystemet kring hur industriell och urban symbios kan bidra till näringslivets utveckling. Industri ska i detta fall ses i ett brett perspektiv, där även exempelvis gröna näringar kan ingå.</p>
2.3 - Utveckling av marknaden för cirkulärt tillverkade produkter genom upphandling	<p>Insatser såsom: Identifiering av best practice nationellt kring cirkulär upphandling; identifiering av pågående insatser kring hållbar/cirkulär upphandling i Östergötland för erfarenhetsutbyte; identifiera cirkulära produkter/lösningar som lämpar sig för offentlig upphandling; initiera samverkan med behovsägare, stödsystem och akademien där så är relevant för att hitta synergier; genomför utvecklingsinsatser såsom kompetensutveckling, pitch and match samt spridning av best practice.</p>

Indikatorer

Företag som får icke-ekonomiskt stöd Kunskapshöjande aktiviteter.	Målvärde 184 företag
Organisationer som får stöd Kunskapshöjande insatser	Målvärde 49 organisationer
10 organisationer för Örebro län	

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

Organisationer som utvecklar produkter, processer och tjänster	Målvärde 8
1 organisation för Örebro län	

Region Örebro har själva definierat vilka aktiviteter man vill medverka i och Region Örebro län arbetar endast praktiskt i aktivitet 2.2. Kopplat till de andra aktiviteterna så kommer det att vara ett erfarenhetsutbyte inom projektet så att erfarenheter från de andra projektdelar också kan implementeras i Örebro län, varför inga indikatorer avseende företag.

Ingående kommuner

Kommuner i Örebro och Östergötlands län

Regional samverkan

De aktörer som bidrar med medfinansiering till projektet kommer att erbjudas en plats i en referensgrupp där projektets innehåll och progress kommer att följas upp och där deltagarna också ges möjlighet att komma med inspel till kommande insatser. Andra företag kan komma att involveras under projektets genomförande. Det kan exempelvis handla om medlemsbolag till Cleantech Östergötland och IMA, samt de bolag som har sina kontor ute på Vreta Kluster, men också andra företag där det i dagsläget inte finns något upparbetat samarbete sedan tidigare. När det gäller kommuner och andra offentliga organisationer har såväl Region Östergötland och Region Örebro län olika nätverk och kontaktytor som möjliggör input till projektet (näringslivsutveckling, översiktsplanering, energi- och klimatrådgivningen etc.). Samverkan med stödstrukturer, exempelvis Almi, kan bli relevant i frågor rörande utveckling av affärsmodeller, samt kring företagsrådgivning och finansiering.

En viss samverkan kommer att ske även utanför programområdet. Sedan tidigare finns upparbetade kontaktytor med exempelvis Chalmers industriteknik och Sotenäs symbioscenter rörande industriell och urban symbios.

Perspektiv

För att lyckas ställa om industrins resurs- och energianvändning krävs utvecklingsarbete inom alla hållbarhetskriterier, dvs. miljö, ekonomi och socialt. Vad gäller det sistnämnda så är industrin en sektor som i större utsträckning innefattar män än kvinnor. I små och medelstora företag består allt som oftast ägare och ledning av

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

män medan miljöintresset oftast är större hos kvinnor. En kritisk faktor för industrin är att företagsledningarna inom denna sektor inte i tillräcklig hög grad ser sambanden mellan hållbarhet, jämställdhet och kompetensförsörjning. Ett aktivt och ambitiöst hållbarhetsarbete kan underlätta rekrytering och möjligheterna att behålla kvalificerad arbetskraft. Att visa på sambanden mellan just jämställdhet, hållbarhet och kompetensförsörjning för såväl företag som stödstrukturer samt öka deras kapacitet inom detta område är ett centralt tema för genomförandet av detta projekt. Framför allt kommer projektet ha med jämställdhetsperspektivet i relation till resurssamverkan och cirkulär ekonomi i olika kunskapshöjande aktiviteter gentemot aktörerna som utgör stödstrukturerna. De regionala utvecklingsstrategierna för Östergötland och Örebro län har sin utgångspunkt från de globala målen och här finns en tydlig koppling till för Östergötlands del: det prioriterade området Skapa ett grönare Östergötland och för Örebros del: det prioriterade området Klimat, miljö och energi, men även till de områden som handlar om näringslivsutveckling.

Det finns en viktig förutsättning för cirkulär ekonomi ska fungera i praktiken vilket man kan läsa in i en benämning som används tämligen ofta, nämligen en cirkulär och giftfri ekonomi. Hinder och utmaningar för att nå en cirkulär ekonomi är bland annat att man inte känner till innehållet av farliga ämnen i det material som ska återvinnas och därför inte kan bedöma risken för påverkan på miljö och människors hälsa. Det här är en viktig aspekt att ha med i projektets alla aktiviteter, allt ifrån företagsnära insatser som syftar till att utveckla ett nytt material eller produkt till insatser som ska bidra till en marknadsutveckling genom offentlig upphandling. Det kan konkret handla om särskilda seminarier eller andra kunskapshöjande insatser gentemot projektets olika målgrupper, men kan också vara relevant för olika typer av expertstöd gentemot enskilda företag. I det fall det visar sig att området kräver någon form av policypåverkan eller andra typer av beslut på nationell nivå så är detta något som kan uppmärksammas gentemot relevanta aktörer, exempelvis Delegationen för cirkulär ekonomi.

Projektet kommer att arbeta för en inkluderande kultur i alla områden. Viktiga aspekter att beakta är att säkerställa tillgänglighetsanpassning av såväl lokaler som kommunikationsmaterial samt att samtliga mötesdeltagare kan delta och inkluderas i möten utifrån sina behov. Projektets kommunikation kommer utformas för öka jämställdheten och inkludering.

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

Ett utbildningstillfälle kommer att arrangeras för de parter som ingår i projektorganisationen kring hur man kan hantera jämställdhets- och mångfaldsfrågor i offentligt finansierade projekt. Aspekter som kommer att tas upp vid detta tillfälle är exempelvis normmedvetenhet i skrift och bild.

Därtill kan den externa utvärderingen utgöra ett extra stöd. Den kommer att genomföras i form av en processutvärdering med kontinuerliga leveranser under projektets genomförande. Att i samband med denna utvärdering ha med frågor kring inkluderande kultur kan vara ett sätt att bevaka att projektet verkligen omhändertar denna aspekt.

Långsiktighet

En stor tyngdpunkt i projektet ligger i arbetspaket 2 och utvecklingen av stödstrukturerna. Här är primär målgrupp offentliga organisationer. Syftet är att utveckla stöd, metodiker och verktyg för att implementera nya arbetssätt i befintliga kommunala verksamheter och uppdrag vilket ska leda till ökad resurseffektivitet och resurssamverkan i den kommunala geografien.

Uppföljning

Projektledaren kommer löpande att följa upp de aktiviteter som genomförs inom ramen för projektet och ansvara för återrapportering till styrgruppen. Varje processledare ansvarar för uppföljning och utvärdering inom ramen för respektive aktivitet. Vid de gemensamma projektgruppsmötena kommer att finnas tid för reflektion och intern utvärdering av genomförda aktiviteter och kommer därmed bidra till ett gemensamt lärande inom projektorganisationen.

För de aktiviteter där kvantitativ uppföljning är möjlig i form av beräkning av minskade utsläpp av växthusgaser kommer en extern konsult att nyttjas för genomförande av beräkningar.

För projektet kommer även en extern utvärderare att upphandlas som ansvarar för den övergripande utvärderingen av projektet och som ska genomföra kontinuerliga uppföljningar under projektets genomförande, exempelvis genom enkätutskick till företag som deltagit på projektets externa aktiviteter.

Resultatspridning

Projektet kommer ha en kommunikatör som leder arbetet med projektets kommunikation samt informations- och kunskapsspridning. För att stärka

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

kommunikationsarbetet kommer det vid projektets start tas fram en kommunikationsplan. Kommunikationsplan kommer sedan att användas som underlag för kommunikation och informationsspredning. Grafiska och kommunikativa riktlinjer samt gemensamma kommunikationsmallar kommer också tas fram.

Kommunikation inom projektet kommer att målgruppsanpassas utifrån gruppens intresse, möjligheter och mottagarkapacitet. Olika kommunikationskanaler kommer också användas beroende på vilken information om skall förmedlas och till vilken målgrupp för att få en ökad spridning. Både skriven text i kombination med bilder och filmer kommer att användas för att nå en bredd av mottagare. All skriven text som används ska ha ett lättläst och inkluderande språk. I bildmaterial, aktiviteter och kampanjer ska material utformas som kan öka jämställdheten och inkludering.

Kunskapspridningen kommer att genomföras genom seminarier, nätverksträffar och utbildning i syfte att öka sakkunskapen och bidra till ett internt lärande i gruppen. I andra fall så kommer det handla om informationsmaterial med goda exempel som delges målgruppens aktörer eller enskilda möten med aktörer. En variation av kommunikationskanaler nyttjas för att nå olika målgrupper. Exempel på kanaler som kommer att användas är deltagarnas hemsidor, relevanta nyhetsbrev och sociala medier som LinkedIn och Facebook. Även regionala och nationella nätverk, seminarier, föreläsningar och olika typer av event som exempelvis frukostseminarier kan komma att användas.

Projektorganisation

Övergripande projektledning, administration och ekonomihantering kommer att genomföras av Region Östergötland. Upphandlingar kommer att ske enligt Region Östergötlands riktlinjer och rutiner med stöd av enheten Centrum för verksamhetsstöd som är Region Östergötlands strategiska resurs för upphandlingar.

Samverkansparter i projektet är:

Region Östergötland

Region Örebro län

Sankt Kors fastighets AB genom utvecklingsmiljöerna: Cleantech Östergötland och Innovative Materials Arena.

Vreta Kluster AB

Projektet kommer att ledas av Region Östergötland (Energikontoret) där projektledaren tillsätts. En styrgrupp kommer att tillsättas för projektet bestående av beslutsfattare från

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

samverkansparternas organisationer. Ordförandeskapet för styrgruppen innehas av Region Östergötland i egenskap av projektägare. Arbetspaketen kommer att koordineras av Region Östergötland medan processledare kommer att tillsättas för koordinering av de ingående aktiviteterna. Ansvaret för att leda de olika aktiviteterna fördelas mellan projektets samverkansparter. En projektgrupp bestående av processledare tillsätts för koordinering av projektets aktiviteter.

Det operativa arbetet kommer drivas och planeras inom arbetsgrupper för de olika projektaktiviteterna. Processledaren är ansvarig för det operativa arbetet och stämmer av arbetet inför projektgruppsmötena.

Avgränsning ordinarie verksamhet

Energikontoren har en begränsad ordinarie verksamhet mestadels kopplat till Energi- och klimatprogrammet och arbetet med energi- och klimatrådgivare i länet. Resterande verksamhet är finansierat av projektmedel och detta projekts aktiviteter ingår inte i den ordinarie verksamheten utan är enbart projektarbetet.

Kostnads- och finansieringsbudget

Kostnadsslag	2023	2024	2025	2026	2027	Totalt
Personal	1 085 178	3 231 455	3 283 370	3 347 907	1 761 411	12 709 321
Schablonkostnader (lönebi och personalintensivt 40%)	1 124 412	3 357 540	3 414 410	3 481 136	1 850 402	13 227 900
Summa kostnader	2 209 590	6 588 995	6 697 780	6 829 043	3 611 813	25 937 221

Offentlig kontantfinansiering						
Region Örebro län 1:1	187 379	474 382	488 573	503 158	266 508	1 920 000
Region Östergötland	60 000	100 000	100 000	100 000	0	360 000
Ydre kommun	0	15 000	15 000	15 000	15 000	60 000
Motala kommun	0	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Mjölby kommun	0	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Linköpings kommun	0	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000

Tjänsteställe, handläggare
Projektstöd, Mirela Redzic

Projektforum
2023-05-15

Projektbeskrivning
Dnr: 23RS3368

Finspångs kommun	0	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Åtvidabergs kommun	0	15 000	15 000	15 000	15 000	60 000
Region Östergötland	716 888	1 504 615	1 561 095	1 616 268	585 933	5 984 799
Örebro kommun	0	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Sankt Kors Fastighetsaktiebolag	221 667	665 000	665 000	665 000	43 333	2 260 000
Norrköpings kommun	0	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Tillväxtverket	947 823	2 952 498	2 938 112	2 990 617	1 702 059	11 531 109
Privat kontantfinansiering						
Vreta kluster	55 000	130 000	182 500	191 500	272 313	831 313
LRF konsult	8 333	25 000	25 000	25 000	16 667	100 000
Biototal	12 500	37 500	37 500	37 500	25 000	150 000
Eon	0	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
LM Agroetanol	0	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Norrköpings Hamn AB	0	25 000	25 000	25 000	25 000	100 000
Nodra AB	0	25 000	25 000	25 000	25 000	100 000
Tekniska Verken	0	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Summa finansiering	2 209 590	6 588 995	6 697 780	6 829 043	3 611 813	25 937 221

Beslut om medfinansiering från ERUF kommer att hanteras på strukturfondspartnerskapets möte 16 juni 2023.

Direktfinansierade kostnader (in natura)
Offentligt bidrag i annat än pengar: Linköpings kommun, Åtvidabergs kommun, Mjölby kommun, Motala kommun, Ydre kommun, Finspångs kommun, Lindesbergs kommun, Örebro kommun, Örebro universitet, Karlskoga kommun, Linköpings universitet, Norrköpings kommun
Privat bidrag i annat än pengar: Biototal, Wa3rm (Örebro), Eon LM Agroetanol, Norrköpings Hamn AB, Nodra AB, Kona